

[ลี ล้น ว ร ร ณ ก ร ร ม]

ดวงมน จิตรจํานงค์

รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เรื่องเล่า ผ่านสายตาผู้เยาว์

เมื่อมีความสนใจบทประพันธ์ ในฐานะเรื่องเล่า เสียงเล่า (หรือสายตาของผู้เล่า) ก็เป็นประเด็น หากผู้เล่าสามารถคุมสายตาของผู้อ่านให้มองสิ่งต่างๆตามที่เขามองทัศนคติต่อสิ่งเหล่านั้นก็จะส่งทอดต่อผู้อ่านได้ไม่ยากหรือกล่าวได้ว่าเสียงของผู้เล่ามีบทบาทในการกำกับความคิดของผู้อ่าน หากผู้เล่าไม่ใช่ตัวละคร ตัวละครก็ยังสังเกตเห็นว่าผู้เล่า (ที่ผู้แต่งสร้างขึ้น) เลือกที่จะเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละคร ตัวใดและเพื่อจะกำกับความคิดของผู้อ่านว่าอย่างไร

หากผู้เล่าสามารถคุมสายตาของผู้อ่านให้มองสิ่งต่างๆตามที่เขามองทัศนคติต่อสิ่งเหล่านั้นก็จะส่งทอดต่อผู้อ่านได้ไม่ยาก

ในนิยายสมัยก่อน ซึ่งแต่งเป็นร้อยกรอง เช่น พระอภัยมณี หรือแต่งเป็นบทละคร บทพากย์ ผู้อ่านจะได้รับโอกาสให้พินิจโลกในสายตาของตัวละครหลากหลาย เท่าเทียมกันเป็นส่วนใหญ่ วิธีการเช่นนี้ก็เป็นประโยชน์ในแง่ที่ผู้อ่านจะได้รู้ถึงความเข้าใจผิดของตัวละครเกิดขึ้นเพราะแต่ละคนไม่ได้ฟังเสียงในใจของกันและกัน เช่น กรณีอุศเรนกับพระอภัยมณี เป็นต้น ในบางเหตุการณ์ผู้แต่งเลือกเผยความในใจของตัวละครที่ไม่ได้แสดงออกมาคำพูดที่ไม่ตรงกันทีเดียวกับความในใจเป็นเหตุให้ตัวละครอื่นซึ่งเป็นผู้ฟังเข้าใจผิด โดยเฉพาะเมื่อมีอคติอยู่แล้ว ดังเหตุการณ์ที่วันทองจำต้องกราบบังคมทูลว่าจะอยู่กับขุนช้าง ขุนแผน หรือจมน้ำไวย ข้อความในบทประพันธ์ส่วนแรกเป็นเสียงของผู้เล่าที่รู้เบื้องหลังของเหตุผลของคำตอบ ส่วนที่สองเป็นความคิดคำนึงของวันทองที่เป็นความจริงในใจปะทะเข้ากับความหวาดกลัวความผิดพลาดที่จะกราบทูลความจริง ส่วนที่สามเป็นคำกราบบังคมทูล จะขอยกส่วนที่ 1 และ ส่วนที่ 2 มาดังต่อไปนี้

นางวันทองรับพระราชโองการ
ให้บันดาลบังจิตหาคิดไม่
อกุศลดลมัวให้ชั่วใจ
ด้วยสิ้นในอายุที่เกิดมา
คิดคะเนสิ่งละลานอก
ตั้งตัวตกพระสุเมรุภูผา
ให้อุทัจฉัตอันตันอุรา
เกรงผิดกายหน้าก็สุดคิด
จะว่ารักขุนช้างกระไรได้
ที่จริงใจมิได้รักแต่สักนิด
รักพ่อลูกห่วงดวงตวงชีวิต
แม้หนูลผิดจะพิโรธไม่โปรดปราน
อย่าเลยจะทูลเป็นกลางไว้
ตามพระทัยท้าวจะแยกให้แตกฉาน

คำกราบบังคมทูลด้วยเจตนาจะยกหน้าที่ตัดสินใจแทนตนให้แก่พระพันวษามีว่าอย่างไรนั้น ขอเชิญอ่านจากตัวบทประพันธ์ ข้อมูลดังกล่าวนี้จะพอวิเคราะห์ได้ว่า การที่วันทองถูกประหารเป็นผลของชะตากรรมที่ถึงคราวจะสิ้นอายุ จึงไม่ได้กราบบังคมทูลสิ่งที่คิดจริงๆ ในใจ การที่พระพันวษาตีความคำกราบบังคมทูลผิดไปจากที่นางคิดก็เป็นเพราะกรรมของนางด้วย

แต่หากตัดเรื่องถึงคราวสิ้นอายุซึ่งเป็นเสียงของผู้เล่าออกไป หรือตีความว่าเป็นการเขียนเชิงปกป้องความผิดพลาดในการตีความคำพูดนางของพระมหากษัตริย์ก็อาจจะมองอีกแง่หนึ่งว่าความตายของวันทองเกิดขึ้นเพราะความกลัวจนขาดความเป็นตัวของตัวเอง และความกลัวนั้นก็มาจากระบบการปกครองที่โยงกับการพิจารณาพิพากษาคดีที่ยังมีช่องโหว่ในส่วนลึกแล้วก็ยิ่งให้ความเป็นธรรมแก่นางวันทอง แต่ใช้ชะตากรรมกลบการวิพากษ์วิจารณ์ความไม่เป็นธรรมที่นางได้รับ

เขียนมายืดยาวเพื่อจะเรียนผู้อ่านว่าการอ่านย่อมสนุกได้ด้วยการคิดหลายแง่หลายมุม แต่ต้องอาศัยการเพ่งพินิจ มิฉะนั้นก็จะรับเอาความคิดของ

การอ่านย่อมสนุกได้ด้วยการ คิดหลายแง่หลายมุม แต่ ต้องอาศัยการเพ่งพินิจ มิฉะนั้น ก็จะรับเอาความคิดของผู้ที่อ่าน มาก่อนโดยไม่พิจารณา

ผู้อ่านมาก่อนโดยไม่พิจารณา เช่นที่กล่าวตามๆ กันว่า วันทองเป็นตัวแทนของคนหลายใจ แต่ไม่เข้าใจมูลเหตุของพฤติกรรมของนางแม้แต่หน่อย ผู้ที่กล่าวเช่นนี้น่าตกใจว่าส่วนใหญ่ไม่เคยอ่านตัวบท

หัวข้อบทความคราวนี้เน้นเรื่องเล่าผ่านสายตาผู้เยาว์ เนื่องจากจะนำเสนอทวิวิจารณ์เรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้** โดยนักศึกษารายวิชาวรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น การเลือกเรื่องให้ผู้เพิ่งเริ่มฝึกการวิพากษ์หากคิดจะเอื้อให้กล้าแสดงความคิดเห็นก็มีวิธีหนึ่งคือพยายามลดช่องว่างของงานกับผู้อ่าน เช่น ให้วิจารณ์งานที่ไม่ห่างไกลจากประสบการณ์มากนัก เรื่องเล่าผ่านสายตาผู้เยาว์อาจจะเตือนความทรงจำของความใฝ่ฝันและความพิศวงของการค้นพบในประสบการณ์วัยเยาว์ที่เพิ่งผ่านไปไม่นาน แต่นี้ก็ไม่ใช่สูตรสำเร็จเรื่องทำนองนี้อาจมีค่าแก่ผู้ใหญ่ที่ยังอาลัยความงามในวัยเยาว์ของตนก็ได้

ต่อไปนี้จะขอเสนอทวิวิจารณ์เรื่อง **ผีเสื้อและดอกไม้** ของ นางสาวยาวารีย์ หลงกาสา และนางสาว สลีนดา ติระนนท์ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ซึ่งเรียนรายวิชาวรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้นในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2552

ผีเสื้อและดอกไม้
ยาวารีย์ หลงกาสา

เรื่อง “ผีเสื้อและดอกไม้” เป็นบทประพันธ์ของนิพนพานิช พิมพ์ครั้งที่สิบเก้า เมื่อปี พ.ศ.2546

ห่างจากที่พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2521 เป็นเวลา 25 ปี นับว่ายังได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ผู้แต่งได้กล่าวถึงเด็กผู้ชายที่ชื่อฮุยัน ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน เขาได้รับการปลูกฝังให้ต่อสู้กับความขัดสน และถูกของของคนในสังคมด้วยความอดทน จึงฝ่าฟันอุปสรรคมาได้ในระดับหนึ่งนอกจากความอดทน ฮุยันยังมีความเสียสละและมีวุฒิภาวะในการคิดที่จะช่วยเหลือครอบครัวให้รอดพ้นจากความอดอยาก นอกจากนี้ความรักดีทำให้เขาถอนตัวจากความผิดของอาชีพค้าของเถื่อนได้

พ่อของฮุยัน อาศัยที่ดินบริเวณวัดปลูกกระท่อมในตอนแรกใครๆ ก็พูดถึงความไม่ถูกต้อง การที่คนอิสลามไปสร้างบ้านในวัดนั้นดูไม่งาม ถ้าดูตามหลักทางศาสนา แต่ถ้าดูตาม “เหตุผลแห่งความเป็นจริง” (น.19) ปุนจา พ่อของฮุยันคิดว่าแต่ละคนมีความแตกต่างกันก็ไม่ได้ว่าผิด ด้วยความลำบากเขาก็ไม่คิดถึงหลักของศาสนา พวกเขาคิดแต่เพียงว่าวันหนึ่งพวกคนเหล่านั้นก็คงหยุดพูดไปเอง ความเป็นจริงที่เป็นสาเหตุคือความขัดสนที่เขาต้องขออาศัยที่ดินวัดอยู่ ก็คือครอบครัวนี้ตกอยู่ในสภาพที่โหดร้าย ผู้เล่าบรรยายว่า วันหนึ่งปุนจาพร้อมกับเมียของเขา และฮุยันตอนนั้นอายุได้ไม่ถึง 3 ขวบ ที่ยวระเหเร่ร้อนมาถึงสถานีรถไฟอย่างคนอมทุกข์ มีเสื้อผ้าเก่าๆ ที่สวมอยู่และมีอีกคนละชุดในห่อผ้า พร้อมกับเงินไม่ถึง 100 บาท บทประพันธ์ตอนนี้ทำให้ข้าพเจ้าคิดต่อไปว่ามีสาเหตุอันใดที่ทำให้ครอบครัวนี้ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ แล้วก่อนหน้านี้เขาอาศัยอยู่ที่ไหน เขาทำงานอะไร จากสถานการณ์เช่นนี้อาจตีความได้ว่าครอบครัวของปุนจาจะต้องเป็นครอบครัวที่ยากจนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เขาอาจถูกโดนไล่ที่มาหรืออาจเป็นเพราะสาเหตุอื่นๆ ในตอนนี้ครอบครัวของเขาถูกมองเหมือนสภาพของคนขอทาน ผู้แต่งต้องการที่จะสื่อให้เราได้รับรู้ว่าอดีตสำหรับครอบครัวนี้ไม่ใช่เป็นปัญหาที่สำคัญที่เราจะซัดคุ้ยหยิบยกเอามาพูดถึง แต่สิ่งสำคัญคือจะใช้ชีวิตอย่างไรที่จะต่อสู้กับสิ่งที่เข้ามาในขนาดของครอบครัวมากกว่าผู้แต่ง

ต้องการที่จะสื่อให้ผู้อ่านติดตามการสู้ชีวิตของครอบครัวนี้ อาจจะมีอีกหลายๆ ครอบครัวที่ยังไม่มีวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาในลักษณะนี้ เมื่อคนเราเผชิญกับสภาพที่ลำบากยากจนมีสภาพเหมือนคนขอทานที่นอนของเขา คือ เก้าอี้สำหรับนั่งรถรอที่สถานีรถไฟ ปุนจาไม่สามารถรับสภาพนี้ได้เขาได้หาช่องทางในการทำมาหากิน เลี้ยงครอบครัวให้มีชีวิตอยู่รอดได้ ถึงแม้เขาไม่มีเงิน ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีเกียรติและศักดิ์ศรีในสายตาของผู้อื่น แต่เขาก็ยังมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์เหมือนกับคนอื่นๆ และนี่อาจเป็นสมบัติชิ้นเดียวที่มีให้เขาได้ชื่นชมเป็นพลังผลักดันให้ตนเองสู้ต่อไป เพื่อให้ศักดิ์ศรีของเขาเป็นรูปธรรมขึ้นมา

เมื่อคนเรารักในศักดิ์ศรีของตนเอง ก็จะต้องมีความดีนรณที่จะต่อสู้กับชะตาชีวิต สำหรับครอบครัวนี้การขอทานมิใช่ทางออกที่เขาเลือกในการเลี้ยงชีพ ถ้าหากผู้อ่านเป็นคนช่างสังเกต จะเห็นได้ว่าคนที่มิฐานะทางเศรษฐกิจจิตดูเหมือนมีศักดิ์ศรี มีเกียรติยศ มีหน้ามีตาในสังคม บางครั้งยอมขายศักดิ์ศรีของความเป็นคนของตัวเองเพื่อแลกกับเงินทอง ความสะดวกสบายที่ได้รับก็มี

ด้วยความพยายามปุนจาได้หาช่องทางในการทำงาน ตอนนี้อยู่ได้เป็นกรรมกรแบกหามขนของจากรถไฟไปส่งให้แม่ค้าในตลาด เขามีเงินเหลือเก็บพอที่จะซื้อไม้สร้างกระท่อมเล็กๆ ในบริเวณวัด เงินค่าจ้างของเขาไม่พอที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเอง แค่อำหารการกินให้อยู่รอดไปวันๆ ก็เกือบจะไม่พอต่อมาชีวิตของเขากลับเปลี่ยนไปเมื่อแม่ของฮุยันเสียชีวิต สาเหตุมาจากการคลอดลูกคนสุดท้าย ฮุยันในฐานะที่เป็นลูกคนโตต้องทำหน้าที่แม่ดูแลน้อง 2 คน ชื่อคุณญา เป็นผู้ชาย และคนสุดท้ายเป็นหญิงชื่อ อาเศรษฐา เป็นชื่อที่มีความหมาย จะสังเกตเห็นได้ว่าชื่อตัวละครเอกคือ ฮุยันหมายถึงสายฝน ฝนในที่นี้เปรียบเสมือนความชุ่มชื้นช่วยให้ครอบครัวพ้นจากความทุกข์ร้อน ช่วยประโลมให้คนในครอบครัวเป็นสุขการสร้างตัวละครทำให้มองเห็นถึงทัศนคติของ

ผู้แต่งในการมองโลก ผู้แต่งต้องการสื่ออะไรจากชื่อของตัวละคร สุธันเหมาะสมมากกับบทบาทสำคัญของเรื่องนี้ สุธันในที่นี้ไม่ใช่คนที่ใครอยู่ใกล้แล้วเปียกอย่างที่ครูคนหนึ่งล้อ เราได้เห็นความละเอียดลออในการแฝงความหมายซ่อนเร้น ความเสียสละ รักครอบครัว มีความอดทนต่อสู้กับความยากลำบากของสุธันเห็นได้จากตอนที่เขารู้ว่าพ่อของเขาไม่มีเงินพอที่จะส่งน้องสองคนเข้าเรียน สุธันเลือกที่จะยอมออกจากโรงเรียนทั้งๆ ที่ในใจของเขายากเรียนสูงๆ เหมือนที่พ่อเคยบอกเขาว่าต้องตั้งใจเรียน เรียนให้เก่งๆ เพราะอาจมีงานดีๆ ทำ ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อในชีวิตการเป็นนักเรียนเขาเป็นเด็กดีมาตลอด สอบได้ทีหนึ่งของห้อง เขามีโอกาสที่จะได้ทุนในการศึกษา แต่เขาก็พลาดโอกาสนั้นเนื่องจากอายุเกิน เพราะเข้าเรียนช้ากว่าเด็กคนอื่นๆ บทเรียนแรกที่เขาได้คือความอดทน

ในช่วงที่สุธันเรียนเขามีเสื้อกางเกง รองเท้าใส่เหมือนกับเด็กคนอื่นๆ แต่เป็นเสื้อผ้าที่ซื้อจากตลาดนัด ปุณจาก็ทำหน้าที่พ่อได้ดีถึงแม้ตนเองไม่ค่อยได้ซื้อเสื้อใหม่เลย เราจึงได้เห็นบทบาทของพ่อที่น่าประทับใจ สะท้อนสายใยรักของครอบครัว การปฏิบัติตนของพ่อในการเสียสละเท่ากับได้สอนลูกให้เห็นตัวอย่าง สุธันจึงเป็นคนที่รักพ่อ รักน้อง และเสียสละ เมื่อสุธันรู้ว่ารายได้ของพ่อลดลงเขาก็คิดหาวิธีที่จะช่วยเหลือครอบครัว เขาบอกพ่อว่าทำไมเขาต้องเดินไปโรงเรียนพร้อมกับกระเป๋าและอุปกรณ์การเรียน ขณะที่ไปโรงเรียนเราน่าจะเอาไอศกรีมแท่งไปขายเพื่อหารายได้อีกทางหนึ่ง พ่อเขานึกไม่ถึงว่าสุธันจะคิดได้ เมื่อพ่อหยิบเหรียญมาให้สุธันมีความรู้สึกว่าเหรียญวันนี้มีค่ามากกว่าเหรียญทั้งหมดมารวมกันที่เขาเคยได้รับ ตอนนี้สุธันรู้ว่าเงินหนึ่งเหรียญมีค่ามาก ถ้าเขาเอาไปแล้วพ่อจะเอาที่ไหนมาชดเชยเมื่องานน้อยลง สุธันได้นำปัญหานี้ไปปรึกษาครูที่โรงเรียนว่าเขาจะลาออกไปช่วยพ่อทำงาน เขาจะขายไอศกรีม ครูก็เสนอว่าถ้าหากจะนำไอศกรีมมาขายพร้อมกับสอบไปด้วยจะดีกว่าไหม ขณะที่

สุธันทำข้อสอบก็เอามาเก็บไว้ที่ครู เมื่อสอบเสร็จก็ไปขายต่อ เพราะถ้าหากออกไปโดยที่ไม่สอบก็เท่ากับว่าเสียเวลามาเรียนเปล่าๆ แต่ถ้าสอบเสร็จก็จะมีใบรับรองเพื่อมีโอกาสได้เรียนต่อก็สามารถนำไปสมัครเรียนได้ ฉากนี้แสดงความมีน้ำใจของครู ความมีเมตตาต่อศิษย์ และครูก็ได้สอนไว้ว่าคนเราในบางครั้งช่วยผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และครูก็เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ การที่ครูมิใช่เพียงสอนในตำราเรียนเท่านั้น สามารถที่จะสอดแทรกคติธรรมให้แก่เด็กได้ วันสุดท้ายของการสอบเสร็จสุธันต้องหมองเศร้าเพราะเขาจะไม่ได้มาเรียนอีก ทั้งๆ ที่จิตใจของเขายากจะเรียนต่อเพื่อมีงานดีๆ ทำ สำหรับสุธันการที่เขาออกจากโรงเรียนเป็นสิ่งที่โหดร้าย แต่เขายินดีรับ

ก่อนหน้าสิ่งนี้ที่โหดร้ายสำหรับสุธันคือความอดอยาก ผู้แต่งได้ชี้ให้เห็นว่า “หิว” กับ “อดอยาก” มีความแตกต่างกันอย่างไร “ความหิว” เมื่อเรารู้สึกหิวกลับถึงบ้านเราได้กินความหิวก็หายไป “อดอยาก” เมื่อเราหิว เรายากกิน แต่ก็ไม่มีสิ่งใดให้กินเพื่อช่วยให้หายหิว ดังนั้นคนที่หิวแต่ไม่มีอะไรให้กินจึงเรียกว่า “อดอยาก” คำนี้แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากว่ามีมากเพียงใด วันหนึ่งเด็กๆ หิวระะ เมื่อได้ยินเสียงท้องของสุธันร้อง สำหรับตัวสุธันเองมันไม่ใช่เรื่องตลก แต่มันคือเรื่องที่โหดร้ายที่สุดในชีวิตผู้แต่งเปรียบความรู้สึกการที่เขาอดอยาก นั้นมันโหดร้ายกว่าการที่เขาจะถูกขับไล่ออกจากวัดเสียอีก สื่อให้เห็นว่าในความรู้สึกของคนยากจนนั้นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดในชีวิตคือการไม่มีจะกิน

ด้วยความรู้สึกทรมานจากความหิว สุธันไม่อดอยากให้หน่อยๆ ของเขาต้องมาเจอกับความทรมานอย่างที่เขาคิด และสุธันได้พิสูจน์จากการกระทำของเขาในตอนที่เขาเป็นพ่อค้าขายไอศกรีมแท่ง ความรู้สึกตอนนั้นอดอยากกินเหมือนกับตอนที่เขาซื้อของคนอื่นมากิน แต่ด้วยเขาเป็นคนที่มีความคิดเป็นผู้ใหญ่ เขายอมที่จะกระทำขัดกับความรู้สึกของตนเอง แต่เขาก็ไม่เคยที่จะปฏิเสธไม่ให้น้องของเขา

วันหนึ่งเขาไม่เหลือไอศกรีมกลับมาสักแท่ง น้องของเขาก็ถามว่าวันนี้ไม่มีไอศกรีมเหลือเลยหรือ คำพูดของน้องสะกิดใจฮุ่ยอันทำให้เขารู้สึกสงสารน้องพอวันต่อมาฮุ่ยอันก็เหลือมาให้น้องคนละแท่ง โดยที่เขาบอกน้องว่าวันนี้เหลือ 2 แท่งขายไม่หมด ทั้ง 2 ก็กินอย่างมีความสุข คนเป็นพ่อรู้สึกภูมิใจเมื่อเห็นลูกๆ มีความรักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความยากจนไม่ได้เป็นอุปสรรคในการสร้างสายใยแห่งความรักนับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง บางครอบครัวเมื่อมีอุปสรรคเข้ามาในชีวิต เผชิญกับความยากลำบาก มักจะทะเลาะกัน บ้านขาดความอบอุ่นต่างคนต่างแยกไปใช้ชีวิต

ฮุ่ยอันได้งานทำใหม่ คืออาชีพขนข้าวสาร ทั้งๆที่ฮุ่ยอันรู้ว่าอาชีพนี้ผิดกฎหมาย ฮุ่ยอันไม่นึกถึงอะไรเลยนอกจากกำไรที่ได้จากการขายข้าวสารเพื่อช่วยให้ครอบครัวของเขาดำรงอยู่ได้โดยไม่ต้อยาก การตกลงใจทำงานใหม่ของฮุ่ยอันเกิดหลังจากมีอุบัติเหตุกับพ่อของเขา ฮุ่ยอันรอพบมิมปีเพื่อนที่เคยเรียนด้วยกันอยู่ที่สถานี ไปหลายครั้งก็ไม่เจอ วันหนึ่งเขาเห็นมิมปีก็เลยขึ้นรถไฟไปกับมิมปี ก็ได้คุยกันเรื่องงานทำมิมปีก็ชวนฮุ่ยอันไปเที่ยวที่บ้าน เมื่อฮุ่ยอันเห็นบ้านของมิมปี รู้สึกว่าบ้านของเขาเป็นแค่ส่วนเล็กๆของบ้านมิมปี เขาไม่เคยได้สัมผัสหลอดไฟเพราะใช้แต่ตะเกียงน้ำมัน วันนั้นฮุ่ยอันไม่กลับบ้านพ่อของเขา ก็ออกตามหาเพราะฮุ่ยอันไม่เคยไปไหนโดยไม่บอก พ่อของเขาคิดว่าฮุ่ยอันคงตกน้ำตายเสียแล้ว ออกตามหาตามสถานีรถไฟ เกิดอุบัติเหตุต้องส่งโรงพยาบาล สิ่งสำคัญที่ผู้แต่งต้องการสะท้อนให้ผู้อ่านทราบว่าการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นไม่ได้วัดที่ความร่ำรวย คนที่เข้ามาช่วยปุนจานั้นคือเพื่อนที่เป็นกรรมกรด้วยกัน คนที่มีฐานะคล้ายกัน มักเข้าใจกัน แสดงให้เห็นถึงการมีอารมณ์ร่วม รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วยพื้นฐานประสบการณ์อย่างเดียวกัน

ชายกรรมกรได้พาลูกๆ ของปุนจาไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล เขายอมสละรายได้ในวันนั้นเพียงเพื่อที่จะพาเด็กๆ ไปเยี่ยมพ่อ เมื่อไปถึงโรงพยาบาลสิ่งแรก

ที่ฮุ่ยอันเห็นคือสีขาวเต็มไปหมด มีเตียงนอนสบายกว่าที่บ้าน สีขาวที่เห็นนั้นเมื่อดูผ่านๆ อาจเหมือนกันหมด แต่ถ้าสังเกตและดูดีๆ สีขาวจะแตกต่างกันระหว่างสีขาวของนางพยาบาลและสีขาวของผู้ป่วย สีขาวของนางพยาบาลหรือหมอนั้น หมายถึงผู้ที่ให้การช่วยเหลือ สำหรับสีขาวของผู้ป่วย หมายถึงผู้ที่รอรับการช่วยเหลือ ในสีขาวของผู้ป่วยนั้นมีความแตกต่างกันอีก เช่น ขาหัก แขนหัก มะเร็ง ฯลฯ ผู้แต่งจะสื่อให้เห็นชีวิตของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ก็ได้แตกต่างไปจากสีขาวที่ฮุ่ยอันเห็นมนุษย์มากเท่าไร เราก็จะเห็นความแตกต่างทั้งภายใน คือ อารมณ์ ความรู้สึก และภายนอก คือการกระทำของมนุษย์ เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า คนเราจะเห็นค่ากันในยามที่ตกทุกข์ได้ยาก ได้รู้ว่ามีเพื่อนแท้ที่เป็นกรรมกรด้วยกัน ซึ่งแตกต่างจากนายจ้างต่างๆ ที่ก็สามารถช่วยเหลืออะไรหลายๆ อย่างได้ในเวลานั้น แต่กลับได้เพียงแค่นั่งมอง นี่แหละคือความแตกต่างของมนุษย์

ครอบครัวของฮุ่ยอันเริ่มเปลี่ยนไป ฮุ่ยอันต้องรับภาระแทนพ่อหาเงินส่งน้องเรียน และค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในบ้าน ความลำบากทำให้ฮุ่ยอันเลือกที่จะเดินทางผิดต่างๆ ที่เขารู้ว่าอาชีพที่เขาไปทำนั้นเสี่ยงอันตรายถึงชีวิต ต้องหลบๆ ซ่อนๆ เจ้าหน้าที่ อาชีพใหม่ทำให้ฮุ่ยอันเปลี่ยนแปลงตัวเอง ทั้งการแต่งกายและการกระทำที่ไม่เหมาะสมบางอย่าง เช่น การสูบบุหรี่ เขาได้รับรู้จากอาเดลว่าการสูบบุหรี่ทำให้หายใจติดขัดดิฉันเห็นว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลมากที่ทำให้ฮุ่ยอันเปลี่ยนไป เขากล้าที่จะทำอะไรบางอย่างที่เขาไม่เคยทำ เช่น การหลบตำรวจเข้าไปอยู่ใต้ท้องรถไฟ เหล่านี้เป็นต้น เขาได้เรียนรู้การอยู่ในสังคมของกลุ่มคนที่เรียกว่า “กองทัพนมด” จากอาเดล ในสังคมนี้ เราได้เห็นมนุษย์อีกรูปแบบหนึ่งการไม่ซื่อสัตย์ของเจ้าหน้าที่พนักงานที่ทำอาชีพผิดกฎหมายเช่นกัน ใช้อาชีพบังหน้า พวกพนักงานและฮุ่ยอันรู้ว่าอาชีพนี้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย สำหรับฮุ่ยอันขณะนั้นเงินเท่านั้นที่ช่วยให้เขาไม่ลำบากจึงต้องสู้ทำต่อไป แต่บทสรุปในอาชีพนี้ทำให้เขามีเงินมากกว่าเดิมแต่ก็ไม่มีความสุข

การเรียนรู้ชีวิตของฮูยั้นไม่ได้แค่ในตำราเรียน การที่เขาได้เรียนหนังสือก็ไม่ได้ช่วยเขาในการแก้ปัญหาทุกอย่าง ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมภายนอกก็สำคัญ เราสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องมีในตำรา เช่น วันที่เขาไปตกปลากับน้องๆ เขาไม่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของปลา มีเทคนิคอะไรให้ปลากินเหยื่อ ฮูยั้นไม่มีความรู้เรื่องนี้เลย ตรงข้ามกับคุณย่าที่รู้ทุกอย่างเกี่ยวกับธรรมชาติ วันนั้นก็มีเด็กผู้หญิงตกน้ำ ฮูยั้นได้แต่ยืนมองแต่คุณย่ากระโดดลงไปช่วยทันที ต่อมาเขาได้เรียนรู้ว่าการอยู่ใน “กองทัพมด” ต้องรู้ทันเล่ห์เหลี่ยมผู้อื่น อาเดลสอนว่าถ้าอยู่ในวงการนี้ต้องอย่าแสดงความอ่อนแอให้ผู้อื่นเห็น มิฉะนั้นแล้วเราจะถูกข่มขู่และถูกเอาเปรียบได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีนายตรวจมาก็อย่าทำตกใจ ฮูยั้นสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว

ความตายของนาฆาเป็นตัวกระตุ้นให้อาเดลและฮูยั้นคิดกลับตัวแต่เพียงเวลาสั้นๆ คำพูดของนาฆาช่วยให้เขารู้สึกตัว ตื่นจากความหลงในอำนาจของเงิน ตื่นจากความผิดและลึมนึกถึงการทำดี เหตุการณ์นี้มีมิมปีกกล่าวว่า คนตายสอนคนเป็นคนเรามากคิดว่าคนที่เขาทำผิดร้ายแรงมากกว่าเรามีอีกมาก เพราะสาเหตุนี้ประเทศชาติจึงไม่เจริญ ต่างคนต่างหาประโยชน์ให้ตัวเอง ลึมนึกถึงความถูกต้องแต่การตัดสินใจของนาฆาเป็นทางเลือกที่ผิด คนเราถ้าหากจะเปลี่ยนแปลงตนเอง ความตายไม่ใช่ทางออกที่ดีเลย ผู้แต่งจึงใช้กลวิธีให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของฮูยั้นกับนาฆาถึงทางเลือกในการตัดสินใจ เมื่อนาฆาเสียชีวิต ฮูยั้นก็มีทางออก เลิกจากการทำงานผิดกฎหมายเขาหาอาชีพใหม่ คือการปลูกดอกไม้ตามคำชี้แนะของมิมปีกคนรู้ใจ

ผู้แต่งใช้ความตายของนาฆาพลิกผันชีวิตให้ตัวละครเอก ฮูยั้นได้กลับตัว คนเรามากไม่รู้สึกตัวเมื่อความลำบากเข้ามาในชีวิต เราหาแต่วิธีที่จะให้รอดพ้นจากสภาพนั้นอย่างเดียวจนลึมนึกถึงความถูกต้อง

บทประพันธ์ผีเสื้อและดอกไม้ เหมือนเป็นการ

สะท้อนธรรมชาติชีวิตมนุษย์ที่ลำบากที่มีอยู่จริงในสังคมไทย หลายๆ คนอาจมองไม่เห็นสามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นแนวทางการดำเนินชีวิตของเด็กผู้ชายคนหนึ่งชื่อฮูยั้น มองเห็นความเสียสละออกจากโรงเรียนเพื่อให้น้องได้เรียน ยอมอดเพื่อให้น้องได้อิ่ม ยอมที่จะทำสิ่งผิดกฎหมายเสี่ยงชีวิตเพื่อให้ครอบครัวพ้นจากความอดอยาก สาเหตุมาจากสิ่งใดเล่าถ้าหากมิใช่ความลำบากยากจน คนจนมักไม่ค่อยมีทางเลือกมากนัก ถึงแม้หลายคนอาจพูดว่า “เราไม่สามารถเลือกเกิดได้ แต่เลือกที่จะเป็นได้” สำหรับฮูยั้นไม่สามารถเลือกเกิดได้ แต่มีสักที่ทางให้เลือก ผลสุดท้ายฮูยั้นเลือกที่จะเดินทางที่ดีปลูกดอกไม้ ผีเสื้อเปรียบเสมือนตัวเรา เราจะผันไปไกลแค่ไหนก็ได้ตั้งใจปรารถนา ดอกไม้เปรียบเสมือนจุดหมายในความฝันของเรา ผีเสื้อต้องบินไปให้ถึงดอกไม้

“ผีเสื้อและดอกไม้” ของ นิพนพานิช สลินดา ติระนนท์

ตัวละครสำคัญฉากและเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องนี้ มีพื้นฐานอยู่บนความจริงทั้งสิ้น สิ่งที่น่าสนใจคือคุณสมบัติของตัวละคร ถึงแม้ด้อยโอกาสทางสังคม ปูนจาหัวหน้าครอบครัวใช้ความอดทนเป็นเหมือนหางเสือให้ครอบครัวมีชีวิตรอด ศักดิ์ศรีเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เขาไม่ลืมปลูกฝังให้บรรดาลูกๆ รักเกียรติ

ฮูยั้น ตัวละครเอกของเรื่องต้องทำงานแทนแม่ที่เสียชีวิตไปหลายปี ทั้งๆ ที่ยังเด็ก เขาต้องรับหน้าที่หนักหน่วงเกินวัย ต่างจากเด็กทั่วไป ปัญหาของครอบครัวที่สำคัญคือเรื่องปากท้อง ฮูยั้นต้องเป็นผู้ใหญ่ตั้งแต่ยังเด็ก ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเสียสละของเขาเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ อาจจะมากกว่าผู้ใหญ่บางคนเสียอีก

ฮูยั้นพยายามแบ่งเบาภาระของพ่อเพื่อความอยู่รอด และพ้นจากการดูถูกดูแคลนของคนอื่น

รายได้ของพ่อที่ลดลงหากผู้ประสบเป็นครอบครัว มีฐานะคงไม่เป็นปัญหา สุยันขอขายไอศกรีมขณะ ยังเรียนอยู่จนกระทั่งยอมออกจากโรงเรียนด้วยความคิดของตนเพื่อเสียสละให้น้อง 2 คนได้เรียนหนังสือ การไม่มองตนเองเป็นศูนย์กลางของการรับหาได้ยากมากในสังคมปัจจุบัน

อาชีพสุจริตที่สุยันเลือกทำในตอนแรกคือขายไอศกรีม แม้มันจะสร้างรายได้ไม่มากนัก แต่สำหรับเด็กผู้ชายคนหนึ่งที่ยากจนและยังไม่ได้เผชิญชีวิตกับโลกภายนอก ยังไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับเงินจำนวนมากทำไรแค่นี้เล็กๆ น้อยๆ จากการขายไอศกรีม จะเป็นสิ่งที่มีค่าสำหรับเขามาก สุยันเติบโตมาโดยมีพ่อเป็นผู้ให้ความรู้ในบทเรียนที่สำคัญของเขา ปุนจาค่อยๆ สอนบทเรียนชีวิตที่ไม่มีในหนังสือให้สุยัน นอกจากพ่อของเขาเป็นเหมือนครูของเขาแล้ว น้องชายของเขาคือคุณญา ก็เป็นผู้ชี้แนะว่าเขายังขาดความรู้ที่ไม่มีในหนังสือและห้องเรียน คุณญาสอนให้สุยันเรียนรู้ชีวิตภายนอกห้องเรียนซึ่งเป็นชีวิตจริง ๆ ที่ไม่ใช่ทฤษฎีในหนังสือ

สุยันเป็นคนยากจนที่มีจิตใจแบ่งปันแก่คนอื่น เช่น ในตอนที่สุยันเสนอให้มิมยืมเงินไปกินข้าว (หน้า 61) ความมีน้ำใจของสุยันหายากมากในสังคมปัจจุบัน เขาเป็นคนที่สภาพภายนอกยากจน กลับมีความร่ารยในจิตใจ เป็นความร่ารยน้ำใจอาจเป็นเพราะสุยันเข้าใจคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น และเข้าใจความหิวโหยของมิมปี

การดิ้นรนต่อสู้เป็นสิ่งจำเป็นของคนที่ยาก โอกาสทางสังคม ความลำบากถูกส่งไปเป็นทอดแก่คนรุ่นหลัง เช่น ครอบครัวของสุยัน สุยันและน้องอีก 2 คนรับช่วงความลำบาก ความยากจนมาจากบรรพบุรุษ ต้องเรียนรู้ชีวิตกันตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ขาดโอกาสที่พึงได้รับจากสังคม เช่น การศึกษา ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมากทีเดียว เด็กเหล่านี้อาจจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาหรือถ้าขาดจิตสำนึกที่ดี ความวุ่นวายของสังคมจึงมีไม่จบสิ้นในปัจจุบัน แต่สำหรับ

สุยันและน้องๆ คงห่างไกลจากเรื่องเหล่านี้ เพราะทุกคนได้รับการปลูกฝังมาอย่างดีจากผู้เป็นพ่อ

จุดเปลี่ยนผันในชีวิตของสุยันเกิดขึ้นเมื่อรายได้จากการขายไอติมไม่ได้อย่างที่คิด สุยันเริ่มคิดและหวังว่าเขาจะทำอะไรให้ได้เงินมากกว่าการเป็นพ่อค้าขายไอติม ดังที่เขาพูดกับมิมปีว่า “ผมอยากจะทำเล็กลง ถ้ามีงานอย่างอื่นทำ” (หน้า 118) มิมปีจุดประกายฝันให้สุยัน สุยันหายไปจากบ้านอย่างไม่ตั้งใจเมื่อพ่อออกตามหากก็ประสบอุบัติเหตุจนพิการ ความหนักหน่วงในความรับผิดชอบของ สุยันเพิ่มขึ้นเมื่อต้องกลายเป็นหลักสำคัญของครอบครัวในการทำมาหากิน แต่สุยันก็ยังไม่ทอดทิ้งชีวิตของตัวเอง ความอดทนซึ่งได้รับการปลูกฝังมาอย่างคงปรากฎในตัวละครตัวนี้ที่มุ่งมั่นจะทำงานโดยมีมิมปีเป็นเหมือนกำลังใจและมีอาเดลเป็นเหมือนครูที่คอยสอนความรู้ที่จะเอาตัวรอดจากอันตรายในการทำงานให้แก่เขา วิธีการหลบหนีที่สุยันเรียนรู้จากอาเดลผู้ซึ่งมีความชำนาญและชัดเจนในการทำงานของกองทัพมด ดูจะเป็นความเสี่ยงเสียทุกอย่าง แต่การลอดใต้ท้องรถไฟ การขึ้นบนหลังการรถไฟ ความจำเป็นเฉพาะหน้าทำให้สุยันกล้าที่จะเสี่ยงและกล้าทำผิดกฎหมาย หรืออาจเป็นเพราะทุกคนทำกันจนเป็นเรื่องปกติ สุยันเองตอนแรกก็คิดถึงความผิดแต่อาเดลแย้งว่า “พวกที่ค้ามาๆ น่าจะผิดกว่าเรา” (หน้า 171) สุยันจึงตัดใจได้

เด็กผู้ชายเรียนดี ต้องออกจากโรงเรียน เปลี่ยนจากเด็กเรียบร้อยมาสูบบุหรี่ เปลี่ยนจากเคยนั่งกางเกงขาสั้นมาเป็นการนั่งกางเกงขายาว เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของการทำงาน “ตินะ นายเป็นคนดี” (หน้า 203) เป็นคำพูดของอาเดลที่พูดกับสุยัน คนดีในสายตาของอาเดลคือคนที่ตัญญูต่อครอบครัว ไม่ใช่คนที่ทำงานถูกต้องตามกฎหมาย “เราคงไม่เลิกงานแบบนี้หรอก” (หน้า 203) อาเดลบอกสุยันเพราะอาเดลคิดว่าคนเรียนมาแค่นี้คนเดียวคงไม่มีความรู้ความสามารถจะทำอาชีพอื่นได้ ความคิดของอาเดลไม่ได้เป็นความคิดที่ไม่มีทางเลือก แต่เป็นความคิดที่ไม่เลือกทางอื่นมากกว่า

มากกว่าเพราะอาชีพนี้ถึงแม้จะเสี่ยงแต่เห็นผลเร็ว
ฮูยันเองก็คิดเช่นเดียวกับอาเดล แต่วันหนึ่งฮูยันได้มี
โอกาสรับรู้ความคิดของเพื่อนอีกคนคือ นามาทาเกี่ยวกับอาชีพที่เขากำลังทำอยู่ในตอนนั้นนามาทาบอกฮูยัน
ว่าอยากจะทำอาชีพนี้ เพราะชีวิตต้องเผชิญกับ
ความเสี่ยงตลอดเวลาและมันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย
ด้วย ฮูยันเองก็เห็นด้วยแต่ก็ยังตัดสินใจเลิกไม่ได้อาจ
เป็นเพราะเขายังไม่เห็นช่องทางอื่นและรู้ว่าในสังคม
มีแต่คนที่ทำผิดกฎหมายไม่เว้นแม้แต่ตำรวจซึ่งเป็น
ผู้รักษาความยุติธรรมในสังคม สังคมทุกวันนี้จึงได้
เสื่อมโทรม ความคิดของนามาทาคควรเป็นสิ่งสำคัญที่
ช่วยเตือนสติฮูยัน แต่ฮูยันยังรู้สึกสองจิตสองใจอยู่
เมื่อเขาคิดถึงพ่อและน้องที่รออยู่ที่บ้านด้วยความหวัง
เขาจะทำลายความหวังของคนที่เขารักได้อย่างไร
“บางที่เขาอาจจะเลิกก็ได้ แต่รอเก็บเงินให้ได้อีกหนึ่งด

(หน้า 247) จนในที่สุดเมื่อนามาทาตายฮูยันก็ตัดสินใจ
ว่าจะเลิกอาชีพนี้ ทั้งที่ไม่รู้ว่าจะไปทำอะไรต่อ ครั้งนี้
ฮูยันก็มีมิมปีเป็นคนจุดประกายฝันอีกครั้งหนึ่ง
ด้วยการแนะนำให้ฮูยันปลูกดอกไม้ และมิมปีจะเป็น
คนรับดอกไม้ไปขายเอง เธอให้เหตุผลว่าทำได้ให้ดู
ตัวอย่างคนจีน ความคิดตึงตังเริ่มขึ้นที่คนสองคน นับ
จากตอนที่นามาทาตาย ฮูยันคิดว่านามาทากลับตัวเมื่อ
สายไป ไม่มีใครมีโอกาสรับรู้ความคิดดีๆ ของนามา
เลย แต่ตอนนี้ตัวเขาเองคิดได้และจะกลับเนื้อกลับตัว
เป็นคนดี ฮูยันคิดจะทำอาชีพนี้ ทั้งที่ไม่รู้ว่าตัวเอง
จะปลูกดอกไม้ได้ไหม ตัวเองจะมีที่ดินปลูกดอกไม้
หรือเปล่า เป็นการตัดสินใจที่ต้องใช้ความกล้า กล้าที่
จะเปลี่ยนตัวเองทั้งยังไม่รู้ชะตากรรม แต่อย่างน้อย
ความรู้สึกตึงตังก็ไต่อกเงยขึ้นมาในจิตใจของคนที
เคยทำผิดไปความหวัง ความฝันของฮูยันดูเป็นสิ่งที่

ล่องลอยและอิสระแต่มีความตึงตังในจิตใจของฮูยัน
เป็นฐานรองรับความฝันนั้น เหมือนตอนที่ฮูยันถาม
มิมปีว่าทำไมถึงชอบผีเสื้อนัก มิมปีตอบว่า “ฉันเคย
บอกเธอเรื่องที่จะไปเที่ยวไกล... จำได้ไหม เหมือนกับ
ผีเสื้อที่มันบินไปไหนก็ได้ ผีเสื้อจะได้พบดอกไม้มาก
ที่สุดแล้วดอกไม้ก็สวย การได้พบกับของสวยๆ นี้
นับว่าเป็นโชคดีนะ” (หน้า 240) ในตอนนี้ฮูยันเองก็
กำลังพบกับความตึงตัง ซึ่งเป็นสิ่งที่สวยงามนับว่า
เป็นโชคดีเหมือนกัน ฮูยันมุ่งมั่นจนสามารถดิ้นหลุด
จากบ่วงอาชญากรรมและหันกลับมาใช้ชีวิตตาม
สภาพปกติ

“ผีเสื้อกับดอกไม้” สะท้อนให้เห็นว่าโอกาสใน
ชีวิตของคนว่ามีไม่เท่ากัน ความยากจนที่ต้องดิ้นรน
ต่อสู้ สภาพจิตใจที่ตึงตังของฮูยัน แม้ชีวิตตกอยู่ใน
สภาพที่ย่ำแย่ การเสียสละตัวเองเพื่อคนที่รักความ
อดทนเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม สภาพชีวิตที่พลิกผันจาก
บุคคลยากจนธรรมดา กลายเป็นคนยากจนที่ทำผิด
กฎหมายเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว วันเวลาที่
ผ่านไปกับใจที่เด็ดเดี่ยวรวมถึงเหตุการณ์สำคัญ
หลายๆ เหตุการณ์ เช่น การเสียชีวิตของเพื่อนร่วม
งานอย่างนามา ความคิดของมิมปีซึ่งเป็นความคิด
ริเริ่มที่ไม่มีในตัวของฮูยัน รวมทั้งความฝันที่ดูยิ่งล่องลอย
ไร้ทิศทางของฮูยันเอง สิ่งเหล่านี้มีผลให้ฮูยันกล้า
ที่จะตัดสินใจเปลี่ยนตัวเองให้กลับมามีชีวิตตาม
สภาพปกติ ทั้งที่ยังไม่รู้ชะตาชีวิตของตัวเองว่าจะ
เป็นอย่างไรต่อไป เป็นความรู้สึกตึงตังที่น่าชื่นชม
นวนิยายเรื่องนี้สามารถให้กำลังใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี
ผู้แต่งสามารถดำเนินเรื่องได้อย่างน่าประทับใจ
และทำให้ผู้อ่านสามารถสัมผัสกับคำว่าชีวิตได้เป็น
อย่างดี (๕)

อ้างอิง

นิพนพานิช (มกุฎ อรรถดี), 2546. ผีเสื้อและดอกไม้. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผีเสื้อ.